

# Evaluatie Valkenswaard Viert: 80 jaar vrijheid

## Inleiding

Het is dit jaar 80 jaar geleden dat Valkenswaard tijdens Operation Market Garden werd bevrijd. Van 7 tot en met 22 september 2024 werd dat gevierd met een vol programma met een officiële herdenking, exposities, filmvoorstellingen, bevrijdingsconcerten, theatervoorstellingen, muziekoptredens, doorkomsten, parades en nog veel meer.

Deze evaluatie blikt terug op zowel de organisatorische uitdagingen als de successen van de viering en reflecteert op de impact op en lessen voor toekomstige herdenkingen.

Stichting Valkenswaard Viert, hierna te noemen V4t, heeft met de partners – de deelnemende organisaties – geëvalueerd (zie bijlage 1). De gemeente heeft breed een enquête uitgezet en daarnaast specifiek het Inwonerspanel en de gemeenteraad gevraagd de enquête in te vullen (zie bijlage 2). Daarnaast is de gemeenteraad ook de mogelijkheid geboden aanvullende suggesties en commentaren door te geven. De fractie Samen voor Valkenswaard (SvV) heeft hiervan gebruik gemaakt (zie bijlage 3). Daarnaast is er een evaluatie geweest met de veiligheidscoördinator van V4t, Corso & Cultuur Festival, Liberation Task Force, politie en de gemeentelijke teams Beheer en Uitvoering en APV / bijzondere wetten. In verband met de overlap van de evenementen is besloten de drie evenementen gelijktijdig te evalueren (zie bijlage 4). Ten slotte heeft een evaluatiegesprek plaatsgevonden tussen de gemeente en de voorzitter van V4t (bijlage 5). De resultaten van al deze wijzen van evaluatie zijn verwerkt in dit evaluatieverslag.

## Algemeen

Hoewel er in organisatorisch opzicht verbeterpunten zijn, kijken inwoners en organisaties terug op een geslaagde viering van 80 jaar vrijheid.

V4t kijkt terug op mooie activiteiten, die uiteindelijk in zeer korte tijd zijn georganiseerd.

Over het algemeen zijn de deelnemende organisaties redelijk tevreden over hun eigen activiteiten en de samenwerking met V4t.

Verbeterpunten voor de toekomst zijn vooral gericht op verdere professionalisering en betere samenwerking tussen betrokken organisaties.

## Voorbereiding

In de voorbereidende fase is contact gezocht met de voormalige organisatoren, het 'oude' V4t. De meeste leden van de organisatie van voorheen hebben aangegeven dat zij geen deel meer wilden uitmaken van de huidige organisatie. De voorzitter van V4t ging op zoek naar nieuwe mensen. Na het eerste contact met de gemeente op 15 mei 2023 was de organisatie van V4t pas in november volledig op sterkte. Eind november 2023 werd het eerste overleg gepland. Dit is een half jaar later dan vijf jaar geleden, waardoor het proces startte met een achterstand ten opzichte van destijds.

Het Corso & Cultuur Festival (CCF) heeft aangegeven het festival te willen verplaatsen naar het weekend van de derde zondag van september (in plaats van de tweede) in verband met de beschikbaarheid van de dahlia's. De definitieve beslissing werd pas in december 2023 genomen. Hierdoor ontstond een overlap van activiteiten, die een intensieve samenwerking mogelijk en noodzakelijk maakte.

## **Veiligheid**

De inzet van de veiligheidscoördinator is als heel positief ervaren. De veiligheidsplannen waren van een zeer hoog, professioneel niveau. Het is van belang dat organisaties beseffen dat deze plannen niet geschreven worden voor de gemeente; het zijn vooral naslagwerken van en voor de organisatie.

Een probleem waarmee V4t te kampen heeft is het feit dat veel ideeën (ook bij deelnemende organisaties) ontstaan in een laat stadium en dan noodgedwongen vaak direct worden omgezet in acties. Daardoor is het moeilijk om de vinger aan de pols te houden, zeker als er ook in de aanloop naar het evenement nog wijzigingen optreden.

## **Coördinatie / communicatie**

De communicatie naar verschillende organisaties werd in het begin van het proces als matig ervaren. Nadat er duidelijkheid was gekomen over de beschikbaarheid van gelden verbeterde de communicatie. Er hebben veel overleggen plaatsgevonden, met name met het Corso & Cultuur Festival en met de burgemeester. De ondersteuning vanuit de gemeente kan beter. Het is van belang dat er goed opvolging gegeven wordt aan e-mails die aan de gemeente zijn gestuurd, bijvoorbeeld door mensen of organisaties die hun hulp of expertise aanboden en dat belangrijke initiatieven prioriteit krijgen bij de gemeente.

Een soms heikel punt was het betrekken van veteranen bij de vieringen en de plechtigheden. Het belang van de betrokkenheid van de veteranen staat niet ter discussie, maar gebleken is dat zij soms heel divers reageerden op die pogingen om hen te betrekken. Sommigen van hen, soms gehinderd door PTSS, vonden het heel moeilijk en belastend dat zij benaderd werden. Anderen vonden juist dat zij eerder en nauwer betrokken hadden moeten worden.

De organisaties hebben het elkaar onderling ook niet altijd makkelijk gemaakt. Zo werd meermaals aangegeven dat Heemkundekring Weerderheem met verschillende monden sprak. Dat leverde wrijving op bij anderen.

## **Bereikbaarheid**

Aanvankelijk was de stichting V4t niet goed bereikbaar. Er waren veel klachten over het uitblijven van reacties op e-mails, zowel door de stichting als door de gemeente. Met andere woorden: de terugkoppeling was gebrekkig. Mede daardoor verliepen de beraadslagingen met de organisaties traag.

## **Financiën**

Er was onvoldoende duidelijkheid over de beschikbaarheid van middelen. De officiële besluitvorming daarover nam nogal wat tijd in beslag en de organisaties moesten dus lang wachten op definitief uitsluitsel over financiering. Nu leek het erop dat zij moesten voorfinancieren, terwijl daartoe de middelen ontbraken.

## **Activiteiten**

September | Start Lesprogramma WOII / bevrijding  
7 september | Taptoe, 'memory lane' en expo's  
8 - 22 september | Tentoonstelling bevrijdingsherdenking  
9 - 12 september | Filmprogramma Theater De Hofnar  
11 september | Vrijheidspad in Valkenswaard  
14 - 22 september | Pop-upmuseum Stichting Erfgoed 40-45

14 september | Doorkomst Liberation Task Force  
14 september | Start Corso & Cultuur Festival  
14 september | Bekendmaking Valkenswaardse Bevrijdingsboom  
14 september | Bevrijdingsconcert De Volharding in De Hofnar  
15 september | Corso & Cultuur Festival  
17 september | Herdenking Brits ereveld Luikerweg  
17 september | Vrijheidsconcert gezamenlijke harmonieën op de Markt  
18 september | Doorkomst bevrijdingsvuur en historische legervoertuigen  
18 september | Voorstelling Onvoltooid Verleden Tijd

Veel activiteiten en uitvoeringen hebben veel lof geoogst. Voorbeelden: het concert van de harmonieën/fanfare, de avond voor de gasten in De Hofnar, de voorstelling Onvoltooid Verleden Tijd, het bankje bij de Britse begraafplaats, de herdenkingsbijeenkomsten op de Luikerweg en het Verzetsstrijdersplein en ook het Pop-up Museum.

De activiteiten werden door 89% van de 218 respondenten positief beoordeeld – met name de concerten, de doortocht van de LTF, tentoonstellingen en de officiële herdenkingsactiviteiten. Ongeveer 74% bezocht één of meerdere activiteiten. De deelnemers (onder de respondenten) waren vooral 51 jaar of ouder (77%), met weinig vertegenwoordiging van jongeren (slechts 2% onder de 30 jaar).

De populairste onderdelen waren de doortocht van de LTF (61%) en de concerten (56%). Educatieve activiteiten, zoals tentoonstellingen en filmvertoningen, trokken 33% van de bezoekers, en het Bloemencorso werd door 29% bezocht. Over het algemeen was 96% tevreden of neutraal over het aanbod. Respondenten vonden het jammer dat de LTF niet overnachtte in Valkenswaard.

Tijdens de viering zijn enkele initiatieven uitgevoerd die vooraf niet besproken waren en ook niet in de vergunning waren opgenomen. Zo is er een grote vlaggenmast met vlag aan de kerk geplaatst. Bovendien is een lichtmast geplaatst om de vlag en kerk aan te lichten. Leuke initiatieven, maar ze zijn wel vergunningsplichtig.

### **Liberation Task Force**

De Liberation Task Force (LTF) heeft ‘meegelift’ op de vergunning van V4t.

De voorzitter van de LTF communiceerde alleen per e-mail en was moeilijk telefonisch bereikbaar.

Op de website van de LTF stond weinig informatie over de doortocht. De route was niet te vinden en de doorkomsttijden evenmin. Bovendien stond nog ‘overnachten in het Wilhelminapark’ op de website vermeld, toen dat allang achterhaald was. Dat was verwarrend voor bezoekers.

Op voorhand had de LTF een verklaring van geen bezwaar aangevraagd bij de gemeente. Daarbij werd gesproken over 200 tot 225 deelnemende voertuigen. Uiteindelijk bleken circa 325 voertuigen deel te nemen. Dat legt natuurlijk een extra last op de verkeersregelaars. Er waren er 150 nodig, maar de LTF had er maar 75. Dankzij medewerkers en verkeersregelaars van V4t / Overwatch hebben zich in Valkenswaard, afgezien van wat vertraging, geen problemen voorgedaan.

### **Publiciteit**

Het Valkenswaardse Weekblad en Eindhovens Dagblad waren de belangrijkste communicatiekanalen (36%), gevolgd door sociale media (30%). De communicatie werd door 58% van de respondenten als duidelijk ervaren, terwijl 14% hem als onvoldoende beoordeelde. De tentoonstelling van oude foto's was het populairste publiciteitsinitiatief.

Er zijn zaken in de publiciteit gebracht die niet helpend zijn geweest. Het is belangrijk dat men zich realiseert dat het evenement op alle niveaus wordt gedragen door vrijwilligers.

### **Bewustwording**

V4t vergrootte volgens de meerderheid van de respondenten de bewustwording rondom 80 jaar vrijheid. Veel respondenten benadrukken dat zij zich meer bewust zijn geworden van het feit dat vrede en vrijheid niet vanzelfsprekend zijn.

### **Toekomst**

60% van de respondenten geeft aan in de toekomst opnieuw activiteiten in het kader van V4t te willen bezoeken, terwijl 24% aangeeft dit waarschijnlijk te zullen doen. Bij een volgende editie hopen 52 respondenten dat de muzikale activiteiten terugkeren. Daarnaast zien 51 respondenten graag de doortocht van de LTF opnieuw plaatsvinden, waarvan 21 specifiek aangeven dat zij graag willen dat ze weer in het Wilhelminapark overnachten.

### **Aandachtspunten en suggesties ter verbetering**

#### *Algemeen:*

- De bevrijdingsherdenking op 17 september is, net als de Dodenherdenking op 4 mei en Bevrijdingsdag 5 mei, van groot belang. Valkenswaard moet daar op gepaste wijze aandacht aan schenken. 17 september heeft een uniek verhaal voor Valkenswaard;
- over 5 jaar is het 85 jaar bevrijding. Naast het herdenken moet ook gekeken worden naar een nieuwere vorm van herdenken en vrijheid vieren.

#### *Organisatorisch:*

- Eens in de vijf jaar vieren we de bevrijding groot en groots. Het initiëren van de organisatie van V4t dient dan tijdig te gebeuren. Suggestie: twee jaar van tevoren beginnen met de opstart van de organisatie;
- inschakelen van (meer) professionele ondersteuning (een ervaren ambtenaar in de werkgroep, een evenementenorganisator en iemand met ervaring met vergunningen en veiligheid);
- naast professionals zijn en blijven ook vrijwilligers nodig;
- een duidelijke, planmatige aanpak vanuit de gemeente, inclusief financiële garanties / financiële duidelijkheid;
- zorg voor tijdige en complete aanvraag en verlening van vergunningen;
- besteed meer aandacht aan de publiciteit, met name via digitale kanalen en social media;
- zorg voor meer betrokkenheid van jongeren bij V4t.

#### *Initiatieven van derden / samenwerking:*

- de samenwerking met het Corso & Cultuur Festival is heel belangrijk;
- 17 september 2029 valt op de maandag na het corso, tegelijk met het feest van de bouwers. Tijdig contact hierover is essentieel;
- enkele mensen hebben waardevolle suggesties gedaan die hadden kunnen bijdragen aan nog meer succes van bepaalde programmaonderdelen. Soms is daar in (te) beperkte mate gebruik van gemaakt en in een aantal gevallen is er zelfs helemaal niet op gereageerd. Dat moeten we de volgende keer voorkomen.

*Representatie / gastvrijheid:*

- in een aantal opzichten zou de gemeente 'zijn nek wat meer mogen uitsteken'. Bijvoorbeeld: als er gasten overkomen uit de VS en een burgemeester uit Duitsland, betrek die dan ook bij de bijeenkomst op het oorlogskerkhof. Sowieso is het een goed idee de samenwerking met Oberndorf te continueren;
- als bepaalde instanties of personen - zoals in dit geval de pastoor van de Nicolaaskerk - medewerking weigeren en daarmee bepaalde activiteiten moeilijk realiseerbaar of zelfs onmogelijk maken, is het een overweging waard om een bemiddelingspoging te doen vanuit het gemeentebestuur.

*Praktisch:*

- gebruik duurzame en passende decoraties, zoals (bundels van) vlaggen, in plaats van ballonnen;
- de platen op het wegdek van de kruising Markt – Leenderweg - Waalreseweg tijdens de LTF waren van rubber en gleden mee, dat had gevaarlijke situaties kunnen opleveren. Het is raadzaam om de volgende keer stalen platen te kiezen voor de zware voertuigen. Overigens lijkt de weg nergens beschadigd te zijn.